

Олександра ВЛАСЕНКО

ВПЛИВ АРХЕТИПІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ МЕНТАЛЬНОСТІ НА ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ ІННОВАЦІЙНОЮ СИСТЕМОЮ

ВЛАСЕНКО
Олександра,
VLAZENKO
Olexandra,

старший викладач
Академії муніципального
управління,
м. Київ.

Анотація: у статті досліджено систему зв'язків між архетипами національної ментальності, соціально-економічною моделлю, національною інноваційною системою та національною моделлю державного управління. Виявлено, що формування та розвиток національної інноваційної системи залежить від глибини та швидкості зміни традиційної економіки на економіку знань. Запропоновано класифікацію національних інноваційних систем на основі етнометричного підходу з метою формування оптимальних механізмів управління ними.

Ключові слова: національна економічна ментальність, національна культурна ментальність, архетипи національної ментальності, архетипи економіки, архетипи культури, соціально-економічна модель, національна інноваційна система, національна модель державного управління.

УДК 35:002.8

Постановка проблеми. Зміна парадигми конкурентної боротьби в умовах глобалізаційних викликів і впливу науково-технічного прогресу на традиційну економіку, підштовхують до пошуку нових підходів до управління соціально-економічними системами. Вищезазначені процеси не тільки вносять зміни в соціально-економічне буття нації, але і впливають на формування нових архетипів ментальності нації, які перебувають у системі взаємозв'язків з національною економікою, національною культурою, соціально-економічною системою, національно-економічною системою (НІС) та національною системою державного управління останніми.

Дослідження впливу архетипів національної ментальності на формування механізмів державного управління НІС дозволить провести класифікацію НІС на основі етнометричного підходу та архетипової методології з метою визначення подібних механізмів управління НІС і розробити оптимальні механізми державного управління НІС, які будуть ураховувати особливості національного менталітету.

В основу дослідження покладено таку гіпотезу: в сучасних умовах архетипи національної ментальності чинять один із найсуттєвіших впливів на формування типу моделі державного управління НІС.

З метою перевірки гіпотези, пропонуємо таку етапність дослідження:

I етап – виявлення та дослідження системи зв'язків між національною ментальністю та соціально-економічною моделлю розвитку країни;

II етап – аналіз характеру взаємозв'язку між національною соціально-економічною моделлю країни та національною моделлю державного управління;

III етап – обґрунтування взаємозв'язку між національною соціально-економічною моделлю та моделлю національної інноваційної системи, який обумовлений активацією процесів, що сприяють змінам в традиційній економіці країни і поступовому формуванню та переходу до економіки знань та управління НІС з боку держави;

IV етап – аналіз та вибір методологічного апарату класифікації національних соціально-економічних моделей країн, з метою подальшого застосування його для проведення класифікації НІС;

V етап – проведення класифікації національних інноваційних систем на основі запропонованої методології.

Виклад основного матеріалу. Приступаємо до проведення дослідження.

I етап – виявлення та дослідження системи зв'язків між національною ментальністю та соціально-економічною моделлю розвитку країни.

Нами була висунута гіпотеза, що на формування та розвиток типу моделі державного управління національною інноваційною системою впливають архетипи національної ментальності. На цю гіпотезу нас нашоувхнули наукові дослідження Г. Хофстеде [11], який вніс важливий внесок в розуміння організацій. Він стверджує (підкріплюючи концепції практичними прикладами), що національні культури чинять систематичний вплив на організацію через ті цінності, якими їх працівники керуються в житті і на робочому місці. Учений першим поставив питання про те, що організації значною мірою є «породженнями» свого національного середовища і запропонував теоретичну структуру, в рамках якої можна було пояснити взаємозв'язки між організацією і культурою. Теоретичні роботи та практичні зусилля Г. Хофстеде були спрямовані на надання допомоги менеджерам мультинаціональних компаній у розумінні та врахуванні в повсякденній управлінській діяльності різноманіття сформованих архетипів та культурних традицій, обумовлених рамками національного менталітету, в яких формувалась особистість працівників. У 1970-х рр. головна увага в дослідженнях Г. Хофстеде приділялась аналізу відмінностей національних культур та їх впливу на організації, а пізніше, в 1980-х рр., – відмінностям організаційних культур у рамках однієї нації.

Ключовим моментом в його роботах виступала національна культура.

Національні культури, на відміну від етнічних, не є споконвічною невід'ємною формою історичного буття людських спільнот, оскільки виникнення націй – феномен порівняно пізній. У соціогуманітарних науках досі не вироблено загальноприйнятую теорію цього процесу. Одні вчені розглядають становлення націй як диференціацію та ускладнення внутрішньоетнічних зв'язків. Інші роблять акцент на зв'язку процесу національного будівництва з формуванням держави. Треті вважають головним психологічний фактор – появу національного характеру як особливого феномену, що вбирає в себе етнічні та соціальні риси ментальності одного або кількох народів, об'єднаних спільною історичною долею. Однак усі дослідники згодні з тим, що не існує етнічно однорідних націй. У більшості випадків національне об'єднання відбувається на основі етнічно споріднених племен і навіть різних рас (наприклад, бразильська нація). Становлення національної культури здійснюється, як правило, паралельно з утворенням нації та національної державності [1, с. 261–262].

У Великому тлумачному словнику по культурології національна культура визначається як синтез культур різних соціальних верств і груп відповідного суспільства, нації і характеризується єдністю території, державністю, спільністю економічного життя [2].

Національна культура складається історично – у процесі тривалого спільного існування етнічних спільнот, пов'язаних єдиною територією, економікою й мовою. У цьому процесі виникає спільність духовного життя і з'являються особливості національної психології, формуються такі ознаки нації, як національна самосвідомість і національна ментальність.

Поняття, пов'язані з національною ментальністю та менталітетом, почали розглядатися не так давно. Так, поняття «менталітет» почало використовуватися для вивчення «духу народу» тільки у 20-х рр. ХХ сторіччя. Його розробкою займалися представники історико-психологічного та культурно-антропологічного напрямів Леві-Брюль, Люсьєн Февр і Марк Блок.

У первісному контексті «менталітет» означав наявність у представників тієї чи іншої спільноти, наприклад такої, як національно-етнічна чи соціально-культурна спільність людей, якогось певного «розумового інструментарію», свого роду «психологічної оснастки», яка надає можливість по-своєму сприймати й усвідомлювати своє природне і соціальне оточення і самих себе.

Національний менталітет тісно пов'язаний з формуванням національної самосвідомості і на буденному рівні має містичний емоційний або релігійний характер.

Для того щоб сформувавши адекватну національну модель менеджменту, на наш погляд, слід відштовхуватись не від поняття «національний менталітет» як стиль життя нації, а від поняття «національна ментальність», що відображає глибинний рівень свідомості нації, її стиль мислення та має типові «ментальні характеристики, символічно оформлені в їх архетипи» [3, с. 251].

«Ментальність нації постає цілісним феноменом, який комплексно відбиває особливості духовності народу і його світосприйняття, віддзеркалює ступінь розвитку суспільства як соціальний індикатор його стану. ... Природне і культурне, раціональне і емоційне, індивідуальне і суспільне, національне і загальнолюдське – все це ховається у сутності ментальності» [4, с. 10] та сформованих на її основі архетипів.

Так, за визначенням відомого науковця у сфері досліджень національної ментальності О.В. Бондаренко, «національна ментальність – це загальна для соціально-політичної або етнічної спільноти людей сукупність характеристик поведінки та мислення, за допомогою яких можна оцінювати та прогнозувати соціальні реакції людей на певні події у конкретній країні. Вона є алгоритмічним компонентом розуму народу» [5, с. 169–170].

Національна ментальність як впливає на розвиток та формування матеріального і духовного буття нації, так і перебуває під їх впливом і може зазнавати з часом змін, причому соціально-культурна ідентичність нації, як правило, формується під впливом вірувань, ідей та теорій. Одним з інструментів впливу на формування національної ментальності є релігія. Вона найбільшою мірою містить у собі потенційні можливості виходу на ментальні контексти перебування людини в світі та суспільстві.

Релігійна свідомість безпосередньо стикається з феноменом ментальності людей та містить у собі потужний ментальний потенціал, беручи участь в організації життєдіяльності людини. Як окремий прояв психологічного феномена релігія дозволяє пояснювати характеристики ментальності (тобто архетипів – прим. авт.) своїх суб'єктів у позарелігійному сенсі. Крім того, при всій неповторності історичних етапів розвитку нації, вони мають внутрішній взаємозв'язок і логіку. Ментальність при цьому виступає певним стрижнем «духу народу», який дозволяє говорити про національну культуру, яка оновлюється, розгортається у часі, але ніколи не зникає, доки існує народ. Ментальність народу коріниться у вихідних умовах його життя, вона походить із межових факторів його буття як певного соціуму. Ментальність не виникає наново з кожною природною або соціальною подією, вона постійно відтворюється, виступає як цілісність, яка весь час розгортається у самій собі, зберігаючи себе як ціле. Вона має певну структурну ієрархію із складовими від більш фундаментальних і стійких, які утворюють її основу (ментальний архетип), до більш поверхневих і рухливих, які ще перебувають у стані формування [4, с. 18].

Взаємозв'язок між ментальністю та матеріальним і духовним буттям нації відображується у таких поняттях, як «національна економічна ментальність» та «національна культурна ментальність».

Особливості економічних цінностей і норм поведінки, характерних тією чи іншою мірою для всіх представників якої-небудь етнічної групи, характеризують її національну економічну ментальність [6, с. 222].

Національна культурна ментальність розуміється в західній соціальній психології як інтегративна характеристика культури народу, нації, що концентрує її духовні устремління, відображає глибинний і стійкий тип індивідуальної і колективної свідомості та поведінки її представників. Являючи собою органічний синтез світогляду і психологічних орієнтацій, ментальність окреслює культурно-семантичний та аксеологічний простір суспільства [7].

Слід зазначити, що національна економічна ментальність впливає на формування архетипів економіки, якими користується нація в своїй господарській діяльності, тоб-

то в національній економіці. Національна культурна ментальність, відповідно, через архетипи культури чинить вплив на формування та розвиток національної культури. Національна економіка та національна культура під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів можуть змінюватися, що з часом (залежно від того, наскільки стійкими та впливовими є ці зміни) призводить до того, що починають змінюватися національна ментальність та її архетипи. Такі процеси набирають активності та стають надзвичайно актуальними в умовах глобалізаційних викликів і потужного зростання науково-технічного прогресу. І в цьому ракурсі є цікавою думка Е.А. Афоніна: «історична доля кожного конкретного народу залежить від його можливостей зберігати, розвивати та відновлювати свій соціальний організм та від здатності адаптуватися до змін...» [3, с. 255]. Збереженню архетипів національної ментальності сприяє підтримка самим суспільством сталості своїх архетипів культури й економіки.

Опис національної економіки й національної культури у кількісних та якісних характеристиках надає можливість побудувати дві окремі моделі – національну економічну модель та національну соціально-культурну модель. Між національною економічною та культурною ментальністю існує тісний взаємозв'язок за рахунок: а) спільної платформи – національної ментальності; б) тісного взаємозв'язку та взаємовпливу між архетипами національної ментальності та її складовими – архетипами національної економічної й культурної ментальності. Цей взаємозв'язок, безумовно, визначається як між національною економікою та національною культурою, так і між їх моделями. Під час побудови моделей національної економіки та культури слід урахувувати згадану особливість, яка дає підстави для формування загальної моделі національної соціально-економічної системи. Спробу відобразити систему складних зв'язків між архетипами національної ментальності та національною соціально-економічною моделлю продемонстровано на Рис. 1.

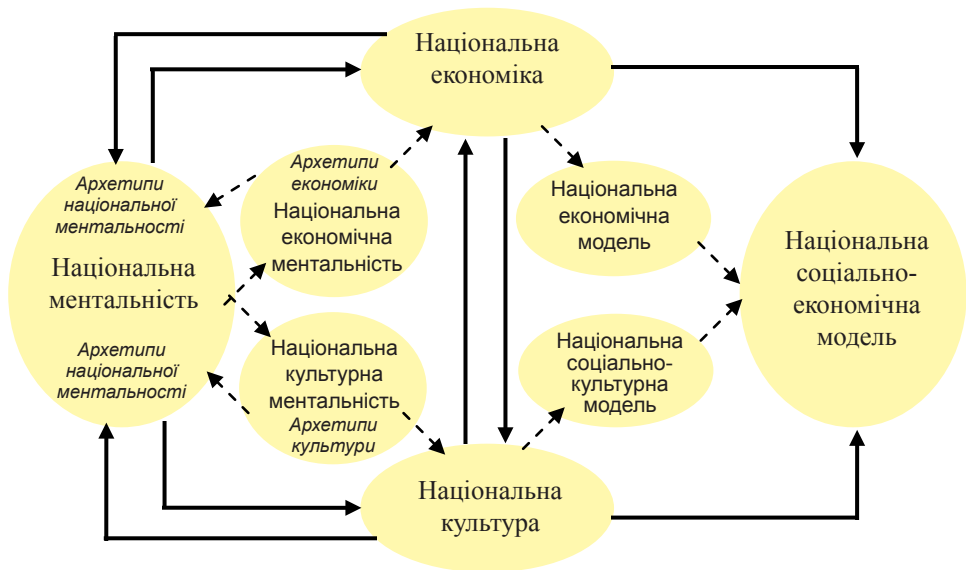

Рис. 1. Структурно-логічна схема впливу архетипів національної ментальності на формування національної соціально-економічної моделі.

Соціально-економічна система розглядається нами як цілісна сукупність взаємопов'язаних і взаємодіючих соціальних та економічних інститутів (суб'єктів) і відносин з приводу розподілу та споживання матеріальних і нематеріальних ресурсів, виробництва, розподілу, обміну та споживання товарів і послуг. Будь-яка соціально-економічна система країни має певні характеристики, у тому числі і національні.

Використовуючи етнометричні підходи й архетипи, таку систему можна описати за допомогою системного підходу та математичного моделювання, що полегшує процес здійснення аналітичних робіт. Фактично, в результаті аналітичного опису ми отримуємо національну соціально-економічну модель будь-якої країни, яка потребує управління з боку держави.

Етап – аналіз характеру взаємозв'язку між національною соціально-економічною моделлю країни та національною моделлю державного управління.

Якщо національну соціально-економічну модель країни ми будемо розглядати з позицій системного підходу, то для того щоб побудувати систему управління національною соціально-економічною моделлю, нам слід визначитись з об'єктом управління та управляючою системою. У нашому випадку об'єктом управління виступатиме безпосередньо національна соціально-економічна модель країни, а управляючою системою – національна модель державного управління (менеджменту).

Завдання управляючої системи – виконання спеціальних і загальних функцій, якість виконання яких багато в чому залежить від оптимальної структури управляючої системи. На формування останньої впливають два фактора – структура об'єкта управління й система підготовки інформації та ухвалення рішень.

Процес формування структури управляючої системи на основі структури об'єкта управління національної соціально-економічної моделі (ОУ НСЕМ) допомагає визначити перелік спеціальних функцій. Зміни, які відбуваються в об'єкті управління, мають відобразитися і в управляючій системі. І от тут є цікавий момент: об'єктом управління обрано СЕМ, що складається з економічної та культурної моделей країни. Зміна архетипів економіки та культури неминуче відобразиться на національній культурі та економіці країни, що необхідно обов'язково враховувати під час формування НСЕМ.

Отже, ми дійшли висновку, що архетипи національної ментальності, безумовно, чинять вплив як на формування НСЕМ, так і на формування національної моделі управління СЕМ.

Що стосується структури системи підготовки інформації й ухвалення рішень, то вона впливає на формування загальних функцій і залежить від етапів, які проходить інформація, тобто від процесів перетворення первинних даних на інформацію з метою ухвалення управлінських рішень. В управляючій системі процес управління пов'язаний з рухом інформаційних потоків, які впливають і змінюють об'єкт управління.

III етап – обґрунтування взаємозв'язку між національною соціально-економічною моделлю та моделлю національної інноваційної системи, який обумовлюється активацією процесів, що сприяють зміні у традиційній економіці країни і поступовому формуванню й переходу до економіки знань та управління нею з боку держави.

Економіка знань (знанєвомістка економіка) – це економіка, в якій і спеціалізовані, і повсякденні знання є джерелом зростання. В економіці знань визначальним є інтелектуальний потенціал суспільства, на який вона спирається і який являє собою сукупність повсякденних (буденних) і спеціалізованих (наукових) знань, накопичених у свідомості людей та матеріалізованих у технологічних способах виробництва [8, с. 27].

Характерними ознаками економіки, яка базується на використанні знанневих чинників, є домінування в структурі ВВП високотехнологічних галузей та інтелектуальних послуг, формування переважної частки національного прибутку за рахунок інноваційної або технологічної ренти, високий рівень капіталізації компаній, основна вартість яких формується завдяки нематеріальним активам, тобто інтелектуальної складової. Економіка знань є підґрунтям і головною складовою «інноваційної економіки». Її фундаментальна основа – це продуктивні знання та якісна змістовна освіта, які обумовлюють спроможність до втілення гуманітарно-інтелектуального капіталу у результати виробничої діяльності. Головна відмінність

економіки знань від так званої «товарної економіки» полягає у безперервному технологічному оновленні виробництва та самовідтворенні його «знанневих» чинників, їх невідчуженні в процесі економічного обміну, швидкому оновленні та відносній доступності для використання [9].

Таким чином, інноваційна економіка потребує відповідних підходів, методів і механізмів управління, які потребують системного підходу в умовах сучасних глобалізаційних викликів. А це означає, що виникає необхідність у формуванні відповідної системи управління інноваційними процесами на рівні держави, тобто формування системи управління національною інноваційною системою.

Отже, ми можемо зробити висновок, що залежно від зовнішніх сучасних глобалізаційних викликів для формування й розвитку національних соціально-економічних моделей і від того, якими темпами та в яких обсягах здійснюються процеси, що впливають на відхід від традиційних умов господарювання та утвердження економіки знань, перед державою виникає необхідність формування та розвитку національної інноваційної системи. Питання формування та розвитку національної інноваційної системи (НІС) для України в сучасних конкурентних і глобалізаційних умовах існування всіх країн світу є надзвичайно актуальним.

IV етап – аналіз та вибір методологічного апарату класифікації національних соціально-економічних моделей країн з метою подальшого застосування його для проведення класифікації НІС.

У більшості передових країн національні інноваційні системи вже сформувалися. Україна тільки починає розглядати питання створення своєї національної інноваційної системи. І тут є важливим момент ознайомлення з досвідом інших країн. Слід розуміти, що не кожний досвід формування та розвитку НІС може з різних причин бути практично корисним для України. Наприклад, це можуть бути особливості, пов'язані з національним менталітетом, історично сформованою системою державного управління національною економікою, загальним станом національної економіки та станом новаційно-інноваційної сфери, забезпеченням останньої відповідною інфраструктурою.

Економісти та соціологи вважають, що одним із найважливішим фактором якісних відмінностей між країнами Сходу, що розвиваються, та розвиненими країнами Заходу є відмінності у ментальних цінностях, якими люди керуються у господарській діяльності. Проблема не в тому, чи можливо у східних країнах побудувати ефективну ринкову економіку, а в тому, якими особливими методами її слід будувати [10, с. 161].

Для вибору показової моделі національної інноваційної системи для України перш за все необхідно провести класифікацію існуючих моделей національних інноваційних систем на основі відповідної методологічної бази. Методологія цього дослідження у своїй основі має ґрунтуватись на відповідному підході, принципах і методах, за допомогою яких буде здійснюватись класифікація моделей національних інноваційних систем.

Як методологічну основу цього дослідження ми обрали теорію культури, у рамках якої проводиться типологія культур, у тому числі окремо виділяються національні культури. Класифікація національних культур здійснюється на основі етнометричного підходу, що являє собою напрям крос-культурних досліджень і допомагає здійснити аналіз ментальних характеристик різних етнічних груп (як правило, йдеться про нації) з використанням формалізованих (математичних) методів. Цей підхід застосовує методи кількісного аналізу національних культур, засновані на порівнянні національної ментальності якої-небудь країни з іншими національними ментальностями.

Засновником етнометрії вважають нідерландського соціального психолога Гірта Хофстеде. Ним були запропоновані національно нейтральні критерії для аналізу практики менеджменту в 64 країнах. Відоме на Заході як «дослідження ІБМ», воно засновується на анкетуванні 116 000 менеджерів і співробітників багатонаціональної

корпорації в період 1967–1973 років. У процесі опитувань та аналізу файлів кадрових служб використовувалися двадцять іноземних мов. На остаточному етапі були виділені чотири групи незалежних змінних, що дозволяють розрізняти різні країни за такими критеріями, як дистанція влади, уникнення невизначеності, індивідуалізм-колективізм і переважно маскуліний (чоловічий) або фемінний (жіночий) стиль поведінки. Згодом китайським ученим було запропоновано скласти опитувальник для дослідження думки серед студентів у 23 країнах по всьому світу. У результаті було отримано п'ятий вимір – довгострокова/короткострокова орієнтація.

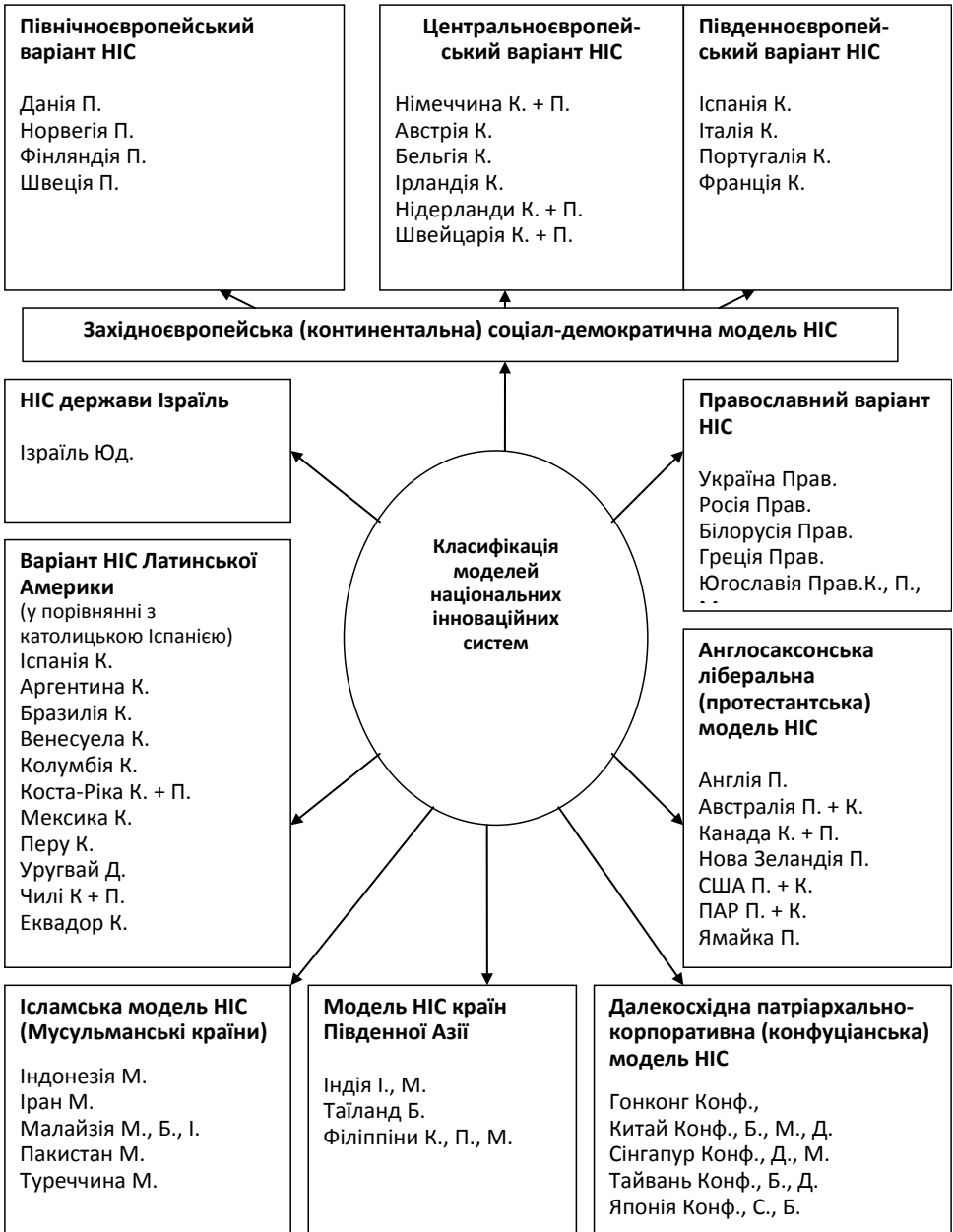
Згідно з методикою Г. Хофстеде кожна з досліджуваних країн отримує оцінки за п'ятьма вимірами, значення яких варіюється в інтервалі від 0 до 100. Загальна кількість досліджуваних країн сягає 60. Результати дослідження представлено у роботі Г. Хофстеде «Культури та організації» [11]. Із згрупованими у таблицю даними можна ознайомитись у роботі М. Аарона та Е.В. Голд [12, с. 44]. Побічним результатом дослідження Г. Хофстеде було виявлення шести кластерів національних культур:

- англомовні країни;
- скандинавські країни;
- «німецькі» країни Центральної Європи;
- країни «латинської» Європи;
- країни Латинської Америки;
- країни Південно-Східної Азії.

Зростання цікавості до проведення класифікації країн на основі соціально-культурних характеристик активує дослідження їх впливу на економічний розвиток і формування відповідної моделі управління.

У цьому ракурсі, на нашу думку, є цікавими роботи М. Вебера «Господарська етика світових релігій» та «Протестантська етика і дух капіталізму», в яких здійснюється глибокий аналіз впливу релігійних цінностей на господарське життя суспільства [13; 14]. Своє завдання вчений бачить у виявленні «психологічних та прагматичних релігійних зв'язків, в яких кореняться практичні імпульси до дії» [13, с. 43]. М. Вебер відзначає, що зовні подібні форми економічної організації можуть бути пов'язані з дуже різними за своїм характером етичними системами. Ця своєрідність по-різному впливає на розвиток суспільства. Релігійна обумовленість господарської поведінки перетворюється на один з головних детермінантів господарської етики. У свою чергу, особливості релігійних світоглядних систем формуються під впливом географічних, соціальних, політичних, національних та економічних факторів.

На основі робіт М. Вебера та Г. Хофстеде вітчизняний учений В.В. Липов продовжує досліджувати специфічність впливу світових релігій на характер господарювання у науковій публікації «Релігійні цінності як фактор залежності від попереднього розвитку і формування соціально-економічних моделей» [15]. Автор пов'язує цю специфіку з наступним: об'єднуючи людей не знаннями та способом мислення, а вірою і переживаннями, недоступними пізнанню, релігія опановує ірраціональним рівнем людської свідомості. Будь-яка віра в своїх уявленнях про цінності претендує на абсолютну істинність. Одночасно, на відміну від усіх інших форм ціннісної свідомості, релігія дає ціннісне осмислення всього суцього. Як узагальнений прояв національної культури, релігійні цінності засвоюються і передаються від покоління до наступного покоління в процесі повсякденного, насамперед сімейного, буття людей. Вони безпосередньо впливають на характер цього буття і лише поступово, частково, на протязі значних проміжків часу, часу зміни поколінь, змінюються під впливом зовнішніх обставин народного буття. Емоційна сила і безмежність релігійної символізації сприяє перетворенню багатьох категорій релігійної ціннісної системи на поняття світської ціннісної свідомості, які втрачають будь-який містичний зміст. Світоглядні цінності релігійних конфесій чинять значний як прямий, так і опосередкований вплив на характер, націленість, інтенсивність, соціальну наповненість господарської активності своїх парафіян [15, с. 60–61].

Примітка: Б. – буддисти, І. – індуїсти, Юд. – іудеї, Д. – даосисти, К. – католики, Конф. – Конфуціанці, М. – мусульмани, Прав. – Православні, П. – протестанти, С. – синтоїсти

Рис. 2 – Структуро-логічна схема класифікації моделей національних інноваційних систем.

У своїй роботі В.В. Липов групує країни у відповідності до переважаючих соціально-економічних моделей (СЕМ) та наводить дані про домінуючі в окремих країнах релігійні конфесії [15, с. 59–60]. Це дозволяє простежити зв'язок між релігійними цінностями, особливостями національної ділової культури та відповідними СЕМ. Аналіз представлених у таблиці даних свідчить про тісний взаємозв'язок між моделлю соціально-економічного устрою суспільства і переважаючою релігійною конфесією. Ціннісна складова релігійного світогляду чинить значний вплив на соціально-економічне життя суспільства та становлення особливостей

національної господарської традиції [15, с. 58]. Класичним прикладом релігійного підходу до висвітлення ціннісної свідомості може послужити робота Н. Лоського «Цінність і буття. Бог і Царство Боже як основа цінностей» [16, с. 250–315].

Оскільки на третьому етапі цього дослідження нами доведено зв'язок між соціально-економічною моделлю країни та необхідністю формування відповідної НІС в умовах переходу від традиційної економіки до інноваційної, можемо стверджувати, що НІС прямо залежить від СЕМ країни.

V етап – проведення класифікації національних інноваційних систем на основі запропонованої методології.

Таким чином, згідно з наведеними вище висновками нашого дослідження та на основі методології Г. Хофстеде [11], наукових робіт М. Вебера [13; 14] і досліджень В.В. Липова [15], нами складено структуро-логічну схему класифікації моделей національних інноваційних систем. До православного варіанту НІС ми включили додатково такі країни як Україна та Білорусія, що, на наш погляд, є доцільним (див. Рис. 3).

Висновки та перспективи подальших досліджень. У результаті нашого дослідження гіпотеза щодо впливу архетипів національної ментальності на формування механізмів державного управління НІС отримала підтвердження. Нами виявлено, що національна ментальність умовно поділяється на національну культурну та економічну ментальності, в рамках яких формуються архетипи, які, відповідно, впливають на національну культуру й економіку. Коли в національній економіці більша частка інноваційної продукції починає переважати в структурі ВВП, є всі підстави говорити про формування інноваційної економіки, а згодом і економіки знань. За своєю природою ці типи економік суттєво впливають на кардинальні зміни умов та рівня життя нації (особливо у разі впливу глобалізаційних тенденцій), що, безумовно, віддзеркаляться на формуванні нових архетипів в національній ментальності.

Проведена на основі наукових досліджень М. Вебера, Г. Хофстеде та В.В. Липова класифікація НІС надасть можливість визначитись з переліком НІС країн, які є подібними за ментальними характеристиками та їх архетипами до України. Вивчення досвіду цих країн буде надзвичайно корисним для становлення процесів державного управління формуванням та розвитком української інноваційної системи.

Список літератури:

1. Теория культуры : учебное пособие / под ред. С.Н. Иконниковой, В.П. Большакова. – СПб : Питер, 2008. – 592 с.
2. Кононенко Б.И. Большой толковый словарь по культурологии / Б.И. Кононенко. – М. : Вече, 2003. – 512 с.
3. Афонин Э.А. Универсальное и уникальное в процессах общественной трансформации / Э.А. Афонин, А.Ю. Мартынов // Публичное управление: теория и практика : сборник научных работ ассоциации докторов наук государственного управления. – Х. : Изд-во «ДокНаукДержУпр», 2010. – № 3–4. – С. 250–263.
4. Бондаренко О.В. Українська економічна ментальність: соціально-філософський аналіз : автореф. дис. ... д-ра філософ. наук [Електронний ресурс] / О.В. Бондаренко ; АПН України ; Ін-т вищ. освіти. – К., 2008. – 32 с. – Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe.
5. Бондаренко О.В. Українська національна економічна ментальність і «дух капіталізму» / О.В. Бондаренко // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії : збірник наукових праць / гол. ред. В.Г. Воронкова. – Запоріжжя: Вид-во ЗДІА, 2008. – Вип. 37. – С. 167–180.
6. Экономические субъекты постсоветской России (институциональный анализ). Часть 1. Домохозяйства современной России [Електронний ресурс] / под ред. Нурева Р.М. – Изд. 2-е, испр. и дополн. – М. : МОНФ, 2003. – 319 с. – Режим доступу : <http://rustem-nureev.ru/wp-content/uploads/2011/01/espr1.pdf>.

7. Этнопсихологический словарь / Г.Н. Волков [и др.] ; ред. В.Г. Крысько ; Академия педагогических и социальных наук ; Московский психолого- социальный ин-т. – М. : [б.и.], 1999. – 342 с.
8. Економіка знань та її перспективи для України : [наук. доп.] / [Геєць В.М., Александра В.П., Бажал Ю.М., Данько М.С., Дем'яненко В.В.] ; Ін-т екон. прогнозування НАН України. – К., 2005. – 168 с.
9. Семиноженко В. Доктрина економіки знань (проект) [Електронний ресурс] / В. Семиноженко. – Режим доступу : http://www.semynozhenko.net/ufv/files/ec_znan.doc.
10. Латова Н.В. Восточнославянские страны на ментальной карте мира по Г. Хофстеду [Електронний ресурс] / Н.В. Латова, Ю.В. Латов // Наукові праці Донецького національного технічного університету. – Донецьк : ДонНТУ, 2010. – Вип.. 38-1. – 230 с. – (Серія : економічна). – Режим доступу : <http://ea.donntu.edu.ua/handle/123456789/13299>.
11. Hofstede Geert. Cultures and Organizations: Software of the Mind: Intercultural Cooperation and its Importance for Survival / Geert Hofstede. – New York : McGraw Hill, 1991.
12. Marcus Aaron and Emilie W. Gould. Crosscurrents: Cultural Dimensions and Global Web User-Interface Design / Marcus Aaron and Emilie W. Gould // Interactions / ACM Publisher. – July/August 2000. – Vol. 7 : No. 4. – P. 32–46.
13. Вебер М. Хозяйственная этика мировых религий / М. Вебер // Избранное. Образ общества. – М. : Юрист, 1994. – С. 43–77.
14. Вебер М. Протестантская этика и дух капитализма / М. Вебер // Избранное. – М. : Прогресс, 1990. – С. 61–272.
15. Липов В.В. Религиозные ценности как фактор зависимости от предшествующего развития и формирования социально-экономических моделей [Електронний ресурс] / В.В. Липов // Экономический вестник Ростовского государственного университета. – 2005. – № 3 : Т. 3. – С. 57–73. – Режим доступу : <http://www.rsu.ru/evjur/data/2005/journal3.3.pdf>.
16. Лосский О.Н. Ценность и бытие. Бог и царство божие как основа ценностей / О.Н. Лосский // Бог и мировое зло. – М. : Республика, 1994. – С. 250–314.